

کودکان ایران، تهدیدات و فرصت‌های فضای مجازی در رشد آنها - دیجیاتو

آرش پارساپور | شنبه، ۲۲ مهر ۱۳۹۶

کودکان امروز آینده و فردای جامعه هستند. حقیقت این جمله بر کسی پوشیده نیست ولی این نسل آینده، امروز با پدیده ای دوجوهی روبروست که پیش از این، در کودکی اکثر ما لاقلاً به این وسعت وجود نداشته است: «اینترنت و فضای مجازی».

صحبت‌های برخی از افراد مبنی بر اینکه باید این فضا را از کودک گرفت، در دنیای تکنولوژی امروز بی‌معنی به نظر می‌رسد، ضمن اینکه در پاره‌ای از موارد این والدین هستند که کودک را خواسته یا ناخواسته وارد زندگی دوم در اینترنت می‌کنند و یا خودشان به این فضا معتاد شدند و حتی کار به جایی کشیده شده که پدیده کودکان کار اینترنتی را به وجود آورده‌اند.

نباید در سال‌های آغازین دوران کودکی بچه‌ها در اینترنت غرق شوند

کودکی را در نظر بگیرید که هنوز به صورت جنین در شکم مادر است و برایش صفحاتی در فضای مجازی باز شده است. لحظه به لحظه زندگی این کودک در قاب دوربین ثبت و بعدها تبدیل به خاطره می‌شود، مشکل آنجاییست که تمامی این تصاویر و ویدیوها در فضای مجازی انتشار پیدا می‌کنند. تعداد ثبت این تصاویر به حدی گسترش یافته که کنترل آن از دست خود مسئولان شبکه‌های مجازی خارج شده و موسسه‌ای به نام COPPA برای حفظ حریم شخصی آنلاین کودکان (البته فقط در اروپا) تاسیس شده است؛ موسسه‌ای که متأسفانه مورد مشابه‌ای در کشورمان ندارد و انجمنی به نام «صیانت کودکان برخط» نزدیک‌ترین سازمان معادل آن به شمار می‌رود.

«شاید از نظر مسئولین و مردم، ساخت مدل‌های ایرانی سایت‌های سفارش غذا، تاکسی، مسابقات آشپزی و خوانندگی واجب‌تر به نظر می‌رسد.» این‌ها بخشی از گفته‌های «دکتر صالحی»؛ روانشناس حوزه کودک است که با دیجیاتو در میان می‌گذارد. به اعتقاد وی، بالاتر از دولت و آموزش‌های لازم مدارس در حوزه فضای مجازی، خانواده‌ها پرننگ‌ترین نقش را در رابطه کودک و اینترنت دارند. او می‌گوید:

«والدینی که عکس و اطلاعات کودکان خود را در اینستاگرام منتشر می‌کنند، حق و حقوق کودک را نادیده گرفته و باعث می‌شوند او نتواند در آینده از «اصل گمنامی» بهره‌مند شود. اصلی که به

هر کس اجازه می‌دهد هویت خودش را برای خویشتن نگه‌دارد که متأسفانه با ظهور اینترنت بسیار کم‌رنگ شده است. اطلاعات کودکان عصر دیجیتال بدون آگاهی آنها از پیش از تولدشان تا شروع نقطه زندگی و سالهای اولیه آن ثبت شده است.»

امروزه کتاب‌ها دیگر نمی‌توانند به تنهایی آموزش‌های لازم را به کودکان دهند

در همین رابطه مهندس «امیرحسین سلام زاده»، رییس بخش سرگرمی‌های سازنده و رایانه‌ای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان با دیجیاتو به گفتگو نشست و به فواید و زیان‌های این مساله در کنار یکدیگر اشاره دارد:

«هر دوره از زندگی ما ابزارهای خاص خودش را دارد که کودکی هم از این قاعده مستثنی نیست. حوزه دیجیتال ضرورت زندگی آینده ماست و کودک باید با این مساله آشنا شود، اما این بدین معنا نیست که تمام سال‌های بچگی آنها باید در این حوزه طی شود. کودکان بین 5 تا 7 سال در دوره آگاهی و شناخت خود از زندگی و محیط پیرامون اطراف خود هستند و باید توجه ویژه‌تری به آنها داشت. اگر در این دوره وارد فضای مجازی شوند، سوتعبیری از زندگی پیدا می‌کنند که درآمدن از آن کار بسیار سختی است و تبعات جبران ناپذیری به همراه دارد.»

سلام زاده اعتقاد دارد که اسباب بازی فیزیکی و یا خود طبیعت، بهترین وسیله سرگرمی کودکان در این سن و سال هستند، گرچه در سنین بالاتر نیاز کودکان به مسائل اینترنتی کاملاً احساس می‌شود، به ویژه امروزه که صرفاً کتاب‌ها نمی‌توانند کنجکاوی کودکان را ارضا و آموزش به آنها را کامل کنند. وی می‌گوید: «به طور مثال از هیچ طریقی بهتر از بازی Sim City نمی‌توان مدیریت را بچه‌ها یاد داد.»

به گفته او والدین حرف اول و آخر را در آموزش کودکان و ایجاد تعادل در استفاده آنها از فضای مجازی می‌زنند. آنها باید همگام با کودکان خود وارد این دنیا بشوند و آگاهی نسبتاً کاملی از این حوزه داشته باشند. غافل از اینکه والدین گاهی کودکان خود را به دلایل مختلفی مثل: از سر باز کردن و سرگرم کردنشان وارد فضای مجازی می‌سازند و با این حرکت، دردسری بزرگ را می‌آفرینند. از دست دادن فعالیت‌های فیزیکی و شناخت اشتباه کودکان در این دوران بزرگترین این مشکلات است. سلام زاده در این باره می‌گوید:

«تزییق واکسن به آدم‌های سالم و بیمار تاثیرات مختلفی دارد، در اولی باعث بهبود و در دومی بیماری به بار می‌آورد. در فضای مجازی هم همین رابطه برقرار است و تاثیرات آن بر روی کاربران حرفه‌ای و تازه‌کار کاملاً تفاوت دارد. خانواده‌ها صلاحیت کنترل این فضا را برای کودکان خود دارند و نهادها لزوماً نباید همه چیز را بر عهده بگیرند.»

کودک مثل هر فرد بزرگسال دیگر حریم خصوصی دارد و نباید به آن تجاوز شود

برخی از والدین فرزندان خود را تبدیل به کودکان کار اینترنتی کرده‌اند. با دیدن این تبلیغات اینترنتی و استفاده ابزاری از خردسالان می‌فهمیم که کودکان کار همیشه دلخراش لباس نمی‌پوشند، گاهی لباس‌های گرانقیمت به تن دارند و کاربران آنها را تحسین می‌کنند. تحسینی که منجر به درآمدزایی بیشتر و بازار داغ‌تر این فاجعه می‌شود. پدر مادرهایی مجازی که حقیقت تربیت فرزند را فراموش کرده‌اند و کاسبانی اینترنتی با کمک دلنشینی و زیبایی معصومانه کودکان خود شده‌اند.

«دکتر فدایی»، روانشناس حوزه کودک، در این‌باره به دیجیاتو می‌گوید:

«کودکی که در این فضا بزرگ شود، یک فرد ظاهرین شده و در یک فضای غیر واقعی رشد می‌کند. آلبوم‌های خانوادگی این روزها مثل ویتترین مغازه‌ها در اختیار همه قرار دارند و برخلاف تصور عموم، این مسائل تعامل خوبی را با کودک پدید نمی‌آورد. حریم شخصی کودک بارها و بارها توسط والدین مورد نقض قرار می‌گیرد و هیچ ابزار آموزشی درستی هم برای آنها در نظر گرفته نشده تا بتوانند از این وضعیت نابسامان خارج شوند. رسانه‌ها می‌توانند این آموزش را برای والدین پدید بیاورند. عواقب این اتفاقات برای نخستین بار در چندسال آینده به چشم می‌خورد و از الان باید چاره‌ای برای آن اندیشید.»

خانواده‌ها کاسبی اینترنتی را با کودکان خود راه اندازی کرده‌اند.

«حمید صدیق میرزایی»، پژوهشگر رسانه و مدیر انجمن صیانت از کودکان برخط که پیش‌تر به آن اشاره شد به دیجیاتو درباره کودکان کار اینترنتی می‌گوید:

«ما باید در انتظار بحران‌های فرهنگی اجتماعی خطرناک‌تر از کودکان کار اینترنتی باشیم. امروز شکاف نسلی و سواد رسانه‌های نوین در میان والدین و مربیان با کودکان بسیار عمیق شده است و این خود میتواند موجبات یک سونامی در جامعه باشد. بدیهی است در حالی که بیش از 6 سال از تشکیل شورای عالی فضای مجازی می‌گذرد و با وجود دسترسی‌های عالی حاکمیتی این شورا، کماکان مشاهده می‌شود که «سند صیانت از کودکان آنلاین» در مرحله ابتدایی کارشناسی این سازمان به سر می‌برد.»

نسل کودک امروزی اولین نسلی است که با فضای مجازی به این وسعت سروکار دارد

وی آینده کشور را در گرو این مساله می‌بیند و معتقد است شیطنتها و باورهای اشتباه باعث شده که صیانت و مدیریت فضای مجازی امن و مفید و سالم ویژه کودکان با مفاهیمی همچون فیلترینگ و بستن و اساساً رد فناوری، در یک حوزه قرار بگیرند. او می‌گوید:

«بدیهی است هر ثانیه تاخیر در سیاست گذاری در حوزه صیانت از کودکان آنلاین که بر دوش مرکز ملی فضای مجازی و شورای عالی فضای مجازی است، به معنای مشارکت در تک تک اتفاقات ناگوار برای کودکان ایران است. ما در انجمن به راه اندازی مرکز آنلاین مشاوره مشغول شده‌ایم. مراکزی در تعداد فراوانی از آن در دنیا با عنوان *help line* راه اندازی شده که به کودکان و والدین مشاور آنلاین می‌دهند و ما سعی در ساخت نمونه‌های داخلی آن داریم.»

در طول روز یک کودک مدام بمباران اطلاعاتی می‌شود، این در حالی است که توانایی طبقه‌بندی کردن این حجم از اطلاعات را ندارد. این مخاطب نمی‌تواند اطلاعات کم اهمیت و نادرست را جداسازی کند. والدین معتاد به فضای مجازی، کودکان تنها و همچنین مشکل کودکان کار اینترنتی باعث ایجاد چالش‌های جدیدی در بین این نسل نونهال جامعه امروزه‌مان شده است. چالش‌هایی که با آموزش‌های لازمه برای خانواده‌ها قابل حل خواهد بود و قطعاً به امنیت روانی و روح و جسم کودکان کمک بزرگی خواهد کرد.

[دیجیاتو](#)